

TABIAT TA'LIMIDA KO'P MADANIYATLI ISTIQBOLLARNING AHAMIYATI

*Akzamov V.B. - Ph.D dotsent.
Samarkand davlat universiteti*

Annotatsiya: Maqolala MTT va boshlangich sinf tarbiyalanuvchilariga atrof-muhitni muhofaza qilishni mohiyatini tushintirish bo'yicha ayrim ko'rsatmalar ham beriladi.

Kalit so'zlar: Atrof-muhit, mahalliy bilim, an'anaviy ekologik bilim, biologik xilma-xillik.

Tabiat ta'limi erta bolalik davridagi ta'limning muhim qismidir. Chunki u bolalarga tabiat bilan bog'lanish va atrof-muhitga bo'lgan munosabatni rivojlantirish imkonini beradi. Ammo shuni tan olish kerakki, turli madaniyatlar tabiatga nisbatan turlicha qarashlarga ega bo'lishi mumkin va shuning uchun tabiat ta'limiga ko'p madaniyatli qarashlarni kiritish zarur. Ushbu maqolada biz tabiat ta'limida ko'p madaniyatli istiqbollarning ahamiyati va ularni o'qitish amaliyotimizga qanday kiritishimiz mumkinligini o'rganamiz. Oldingi maqolalarimizda bolalarimizni qanday qilib tabiatga, atrofimizdagi olamga yaqinroq qilish yo'llari ha'qida ma'lumot bergan edik (1,2,3,4).

Birinchiidan, turli madaniyatlarda tabiat bilan bog'liq turli xil e'tiqod va amaliyotlar bo'lishi mumkinligini tan olish muhimdir. Misol uchun, ba'zi madaniyatlar tabiatni muqaddas deb bilishi mumkin, boshqalari esa uni ekspluatatsiya qilinadigan manba sifatida ko'rishlari mumkin. Ko'p madaniyatli istiqbollarni o'z ichiga olgan holda, biz bolalarga bu turli e'tiqod va amaliyotlarni tushunish va qadrlashda yordam bera olamiz va xilma-xillikka hurmatni rivojlantirishimiz mumkin.

Ikkinchiidan, ko'p madaniyatli istiqbollarni o'z ichiga tabiat ta'limining dolzarbligi va samaradorligini oshirishi mumkin. Misol uchun, agar biz bolalarga o'simliklar va hayvonlar haqida o'rgatayotgan bo'lsak, ularning ahamiyati va ahamiyatini ko'rsatish uchun turli madaniyatlardan misollar va hikoyalardan foydalanishimiz mumkin. Bu bolalarda tabiiy dunyoni chuqurroq tushunish va qadrlash, shuningdek, turli madaniyatlarni tushunishga yordam beradi.

Uchinchiidan, ko'p madaniyatli istiqbollarni o'z ichiga ijtimoiy adolat va tenglikni rivojlantirish mumkin. Bolalarga turli nuqtai nazarlarni ochib berish orqali biz ularga turli xil kelib chiqishi bo'lganlar uchun hamdardlik va tushunishni rivojlantirishga yordam bera olamiz. Bu yanada inklyuziv va adolatli sinflar va jamoalarga olib kelishi mumkin.

Xo'sh, tabiat ta'limiga ko'p madaniyatli istiqbollarni qanday kiritishimiz mumkin? Buning usullaridan biri ota-onalar va jamiyat a'zolarini tabiatga oid bilim va tajribalarini baham ko'rishga taklif qilishdir. Shuningdek, bolalarni tabiat haqida o'rgatish uchun turli madaniyatlarga oid kitoblar va hikoyalardan foydalanib, ko'p madaniyatli adabiyot va hikoyalarni o'quv dasturimizga kiritishimiz mumkin. Bundan tashqari, biz bolalarning tabiat bilan turli yo'llar bilan bog'lanishiga yordam berish uchun madaniy artefaktlar, musiqa va san'atdan foydalanishimiz mumkin.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, tabiat ta'limiga ko'p madaniyatli istiqbollarni kiritish xilma-xillikka hurmatni rivojlantirish, tabiat ta'limining dolzarbligi va samaradorligini oshirish, ijtimoiy adolat va tenglikni ta'minlash uchun muhim ahamiyatga ega. Turli nuqtai nazarlarni o'zida mujassamlashtirgan holda, biz bolalarda tabiiy dunyo va turli madaniyatlarni chuqurroq tushunish va qadrlashni rivojlantirishga yordam bera olamiz, natijada ularga dunyoning mas'uliyatli va g'amxo'r fuqarolari bo'lishga yordam beramiz.

Mahalliy xalqlar tomonidan tabiatga yaqin bo'lgan avlodlar orqali ishlab chiqilgan bilim. U ko'pincha muayyan joylar va ekotizimlar bilan bog'liq bo'lib, odamlar va tabiat o'rtasidagi munosabatlarni chuqur tushunishni aks ettiradi.

O'qituvchilar sifatida, maktabgacha va boshlangich ta'limdagi bolalar uchun tabiatni tushunishda mahalliy bilimlar va istiqbollarning ahamiyati va ularni tan olish biz uchun muhimdir. Mahalliy bilim va istiqbollarni o'z ichiga olgan holda, biz bolalarga tabiiy dunyoni chuqurroq tushunish va tushunishni rivojlantirishga yordam bera olamiz va odamlar va atrof-muhit o'rtasida yanada barqaror va hurmatli munosabatlarni rivojlantirishimiz mumkin.

Shunday qilib, maktabgacha yoshdagi bolalar uchun tabiat ta'limiga mahalliy bilim va istiqbollarni kiritish uchun qanday strategiyalar mavjud?

Mahalliy jamoalar bilan hamkorlik qilish: mahalliy aholi bilimlari va istiqbollarni tabiatga oid ta'limga kiritishning birinchi qadami mahalliy jamoalar bilan hamkorlik qilishdir. Bu baham ko'rilyotgan bilim va istiqbollarning to'g'ri va to'g'ri bo'lishini hamda ishlab chiqilayotgan tadbirlar va darslarning madaniy jihatdan sezgir bo'lishini ta'minlashga yordam beradi.

Hikoya va og'zaki an'analardan foydalaning: Mahalliy madaniyatlar ko'pincha bilim va donolikni avloddan-avlodga etkazish uchun hikoya va og'zaki an'analardan foydalanadilar. Bular maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiiy dunyo, odamlar va atrof-muhit o'rtasidagi munosabatlar haqida o'rgatish uchun kuchli vositalar bo'lishi mumkin.

An'anaviy ekologik bilimlarni o'zida mujassamlashtirish lozim.: An'anaviy ekologik bilimlar - bu mahalliy xalqlarning tabiatga yaqin yashash avlodlari orqali rivojlangan bilimlaridir. Bu bilimlar hayvonlarning xulq-atvori va yashash joylari, turli o'simliklardan foydalanish va tabiiy dunyoning turli elementlari o'rtasidagi

munosabatlar haqidagi ma'lumotlarni o'z ichiga olishi mumkin. An'anaviy ekologik bilimlarni maktabgacha yoshdagi va boshlangich ta'limdagi bolalar uchun tabiatga oid ta'limga kiritish orqali biz ularga tabiiy dunyoni, inson va atrof-muhit o'rtasidagi munosabatlarni chuqurroq tushunishga yordam bera olamiz.

Mahalliy tillar va atamalardan foydalaning: Mahalliy tillar va atamalardan foydalanish tabiatni o'qitishda mahalliy bilim va istiqbollarning ahamiyatini mustahkamlashga yordam beradi. Shuningdek, u ko'pincha yo'qolib ketish xavfi ostida bo'lgan mahalliy tillarni saqlash va targ'ib qilishga yordam beradi.

Mahalliy madaniyat va amaliyotlarni hurmat qiling: Mahalliy bilim va istiqbollarni tabiatga oid ta'limga kiritishda buni hurmat va madaniy jihatdan mos ravishda qilish muhimdir. Bu mahalliy madaniyat va urf-odatlarni hurmat qilish, mahalliy bilim va istiqbollarni o'zlashtirish yoki noto'g'ri talqin qilishdan qochishni o'z ichiga oladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, maktabgacha yoshdagi va boshlangich ta'limdagi bolalar uchun tabiatni o'rganishga mahalliy bilim va istiqbollarni kiritish tabiiy dunyoni chuqurroq tushunish va rivojlantirishga yordam beradi. Mahalliy jamoalar bilan hamkorlik qilish, hikoya qilish va og'zaki an'analardan foydalanish, an'anaviy ekologik bilimlarni o'z ichiga olish, mahalliy tillar va terminologiyadan foydalanish, mahalliy madaniyat va amaliyotlarni hurmat qilish orqali biz maktabgacha va boshlangich ta'limdagi bolalar uchun samarali va madaniy jihatdan sezgir tabiat ta'lim dasturlarini yaratishimiz mumkin.

Adabiyotlar ro'yxati:

1) Akzamov V.B., i dr. Turli xil o'imliklar, hayvonlar va hashoratlarni aniqlash va tasniflashni o'rgatish usullari. "Journal of new century innovations" international interdisciplinary research journal. 08.06.2023, www.wsrjournal.com., -92-95.

2) Akzamov V.B., i dr. MMT tarbiyalanuvchilarild tabiatni anglash tuygusini tarbiyalash. "TADQIQOTLAR" jahon ilmiy metodik jurnal orqali ommolashtirilgan .07.06.2023., -117-120.

3) Bolalarni atrof-olam va tabiat bilan tanishtirishning ahamiyati. Journal of new century innovations interdisciplinary research journal. 08.06/2023. -87-91.

4) MTT tarbiyalanuvchilarida biologik xilma-xillikning ahamiyatini o'rgatish va ular urtasida tabiat bilan aloqani rivojlantirish uchun ochiq mashg'ulotlardan foydalanish. Journal of new century innovations" international interdisciplinary research journal., r-100-103.